

Nem hisztéria

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 20. szám, 2020. május 15.

Három éve a #metoo mozgalommal Magyarországon is elkezdődött a változás. Lehetne közös ügy és feladat, ehelyett megmaradt elszigetelten, egyes színházak problémájaként: Marton-ügynek meg Keró-ügynek. Nyilvánossá tett, majd visszavont vallomások, tiszteletre alapozott mentegetés, a bűn bagatellizálása jellemezte az első időszakot. Aztán két évvel később jött az újabb eset, amely Gothár Péter minden pozíciójából való elbocsátását hozta, újabb alkalom lehetett volna arra, hogy a szakma és a fenntartók együtt vessenek véget a sok évtizedes bűnöknek. Ezúttal a politikusok is felkapták az ügyet, majd elsüllyesztették újra. Pedig lehetőségük volt, és nyitva áll még most is arra, hogy – ahogyan számos ország megtette már – hozzanak törvényt a munkahelyi zaklatás ellen, biztosítsanak valódi jogi védelmet az áldozatoknak, tájékoztatással és képzéssel segítsék a megelőzést.

Vitatom, amit Éry-Kovács András állít a Verebes István cikkére (*Viselkedés, forma, ÉS*, 2020/14., ápr. 3.) reflektáló írásában (*Hisztéria, ÉS*, 2020/17., ápr. 24.): „ez (a színházművészeti megaláztatás) az a fogalomkör, amely színházzakmai értelemben nem elfogadhatatlan”.

A verbális vagy egyéb abúzus gyakorlása, a másik ember megalázása semmilyen területen, a színházi szakmában sem elfogadható.

Csupán az, hogy a büntető törvénykönyv szűken határozza meg, mi minősül büntetőjogi értelemben zaklatásnak, és alapesetben csak az érintett magánindítványa nyomán rendeli büntetni, nem jelenti azt, hogy egy munkahelyi vagy iskolai bántalmazó magatartás egyáltalán nem ütközik törvénybe. Az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőségről szóló, 2003-ban elfogadott törvény alapján a zaklatás akkor is megvalósul, ha az elkövetőnek nem állt szándékában az érintett megalázása, megfélemlítése, azonban a magatartása, cselekedete az érintettben ezt a hatást váltotta ki. A munka törvénykönyve alapján a munkáltató köteles biztosítani az egészséges és biztonságos munkavégzés feltételeit, ideértve a zaklatásmentes környezetet. Ha ezt elmulasztja, vagyis ha tudomást szerez a zaklató magatartásról, de nem tesz semmit ennek megakadályozása érdekében, a törvény alapján felelősségre vonható. Így megfelelően járt el a Katona József Színház és a Színház- és Filmművészeti Egyetem, amikor megszüntette Gothár Péter jogviszonyát, vagy a Vígszínház, amikor elbocsátotta Marton Lászlót.

Verebes István cikkében nekem is feltűnt, hogy csak olyan abuzáló tanárokat nevezett meg, akik legalább 25 éve halottak. A leírásukkal a jelenséget akarja bemutatni, azonban a név nélküli utalások oda vezethetnek, hogy a szakmán kívüli közönség számára mindenki gyanússá válik. Ha pedig ezek az emberek ma is oktatnak, mindenkinek, aki tudja, kik ők, kötelessége erről tájékoztatni az egyetemeket, azok vezetőinek pedig ki kell vizsgálni az eseteket, és eltávolítani a hallgatókat bántalmazó oktatókat a képzésből. Hogy meddig, az függ a cselekmény súlyosságától, de legalább addig, amíg nem ismerik el, hogy a módszereik kártékonyak, és nem bizonyítják be, hogy alkalmassá váltak arra, hogy tanítsanak. Ehhez persze elengedhetetlen az alkalmasság feltételeinek meghatározása az intézmények, illetve a jogalkotó részéről.

Éry-Kovács András azt írja, hogy az áldozatok, közéjük sorolva Eszenyi Enikő is, a Horvai-féle durva módszernek köszönhetően lettek nagy színészsé. Honnan tudhatja, hogy mit hozott volna ki belőlük egy valódi pedagógus?

Vitatom az állítást, hogy van, amikor értünk taposnak, és azt el kell tudni viselni. Aki tapos, az nem tartja

egyenrangúnak a másikat, nem tiszteli. Lehet-e tisztelet nélkül tanítani? Ha alkati kérdés, hogy „*ki, mikor, kit és milyen okból sérteget*”, és nem változtatható, akkor az ilyen alkatú ember ne tanítson és ne irányítson másokat. Én azonban mindenkinek adnék egy esélyt arra, hogy tanulja meg, miként kell tisztelettel kommunikálni, odafigyelni a másikra, legyen az alárendelt vagy egyébként kiszolgáltatott helyzetben lévő. A művészeti felsőoktatásban évtizedeken keresztül nem volt elvárás, alkalmassági feltétel a hallgatók tisztelete, de a mai intézményvezetők kötelessége, hogy ezen változtassanak. Az egyetemek tanárai a hallgatókkal együtt határozzák meg, milyen magatartások, követelések, viszonyok nem elfogadhatóak a felvételi eljárásban és az oktatás során. Végre épüljön be a tantervbe az etikus viselkedésmódok elsajátítása az oktatók számára is kötelező módon.

Amikor a Marton-ügy kirobbanása után létrejött munkacsoportban etikai kódex, a munkahelyi zaklatások megelőzését és visszaszorítását célzó eljárásrend kialakítása mellett érveltem, többen mondták, hogy a szabályozás nem elég. Valóban nem elég, de elengedhetetlen, és tovább nem halogatható.

(A szerző jogász, a munkahelyi hatalommal való visszaélések visszaszorítására indított Biztonságos Terek projekt koordinátora)